

ALCOVER, Antoni M. (1996-2022): *Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó*. Vol. I-IX. Edició a cura de Josep A. GRIMALT amb la col·laboració de Jaume GUISCAFRÈ. Il·lustracions de Francesc de B. MOLL, Josep MOLL i Pere PRAT i UBACH. Palma: Editorial Moll (vol. I-VI)/Institució Francesc de B. Moll (vol. VII)/Nova Editorial Moll (vol. VIII-IX). 4424 p.

Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó

Josep TEMPORAL OLEART

Grup d'Estudis Etnopoètics

Amb aquesta monumental obra la comunitat científica disposa de l'*editio maior* de l'*Aplec* alcoverià. Per la seva realitat material: 9 volums, 4424 pàgines, 280 rondalles, més 196 llegendes (a les quals cal afegir els aproximadament 560 textos, publicats per primera vegada en aquesta edició, que apareixen en el seu estat redaccional previ a les anotacions d'Alcover —les seves famoses sis llibretes— i que multipliquen per molt el valor documental del corpus), i especialment ho és, d'*editio maior*, pels estàndards acadèmics de l'alta recerca científica. Aquesta edició és presentada segons els criteris catalogràfics de la classificació internacional de rondalles (ATU),¹ però esdevindrà transcendent per a diverses disciplines com ara els estudis de folklore i l'etnopoètica, els estudis literaris i de la llengua o els estudis de ciències socials o d'altra naturalesa que eventualment requereixin aquest document. Es tracta d'una edició completa de l'*Aplec* veritablement definitiva que, pels seus criteris d'establiment textual i les seves característiques crítiques tan decisives, fan molt difícilment imaginable, amb el material disponible (i sabem que és complet!), l'expectativa d'ulteriors desplegaments crítics, ni tan sols particularitzats.² Els curadors hi han esmerçat molts anys d'ingents esforços, que s'han intensificat sobretot durant els vint-i-sis anys transcorreguts entre l'aparició del primer volum d'aquesta edició (el 1996, any del centenari de la publicació del primer volum de l'*Aplec*)³ i el 2020 («l'any que s'escau el segon centenari de la segona edició, ampliada i millorada, dels *Kinder- und Hausmärchen* dels germans Grimm», tal com consigna el colofó del volum).

En un altre paper anterior,⁴ ja hi vaig sintetitzar les tres grans raons per les quals aquesta edició prenia tanta importància. Les continuo defensant fil per

¹ Hans-Jörg UTHER [ATU]: *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*. 3 vols. Folklore Fellows' Communication 284, 285, 286. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 2004. Aquesta edició de l'*Aplec* també fa ús de l'edició anterior de la catalogació de rondalles, de la qual l'ATU parteix: Antti AARNE; Stith THOMPSON [AaTh]: *The Types of the Folktale*. Folklore Fellows' Communication 184. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1961.

² Es dona per fet que els investigadors dels Països de la catalanofonia, però també els especialistes internacionals (singularment els dedicats a la recerca folklòrica i etnopoètica), coneixen la importància i les peculiaritats de l'*Aplec* d'Alcover, cosa que n'estalvia la ponderació detallada i permet cenyir aquesta ressenya exclusivament a les característiques d'aquesta edició i a les circumstàncies que hi estan relacionades.

³ *Aplec de Rondayes Mallorquines d'En Jordi des Recó* (Antoni M.ª Alcover Pre.) Tom I. Tip. Catòlica de San Juan, Germans, 1896.

⁴ «*Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó*, III (Presentació)». Dins Jaume GUISCAFRÈ; Antoni PICORNELL (eds.): *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Biblioteca

randa. Primera: perquè deixa definitivament establerts uns textos fiables —el «document literari»—; segona: perquè es publiquen els materials orals que Alcover registrà a les seves llibretes —materials que, segons l'expressió del professor Grimalt, representen el *documentum medium* entre la versió oral i la confegida literàriament—,⁵ i tercera: per la minuciosa anàlisi tipològica i rondallística que acompanya cada versió. El resultat és una poderosa síntesi, una lectura global i multidimensional d'aquest gènere etnopoètic, que la converteix en una autèntica summa rondallística alcoveriana farcida de coneixements concrets i de finor hermenèutica, sense descuidar en absolut la dimensió global del gènere ni les referències i paral·lelismes de cada cas en altres llengües i tradicions. Salvant distàncies formals i de perspectiva, aquesta edició recorda, pels seus resultats, la saviesa acumulada a les *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm* de J. Bolte i G. Polívka.

Quant a la història que ha portat fins a la materialització definitiva d'aquesta edició, hi ha un episodi no explicat que, situat en perspectiva, sens dubte té rellevància. En el seu moment, en Josep Massot i Muntaner (editor de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i, al seu torn, també estudiós d'Alcover i del folklore) oferí a en Josep A. Grimalt de publicar la tesi doctoral,⁶ però aquest en declinà l'ofertament. Sens dubte perquè llavors ja tenia *in mente* fusionar-la amb una edició definitiva de l'*Aplec*. Va ser un encert no correspondre llavors a la generositat de l'editor perquè hi hem sortit tots guanyant. Bàsicament per dues raons de molt pes. La primera, perquè l'edició resultant de l'*Aplec* és molt més que una excel·lent edició des del punt de vista crític i instrumental: és una presentació rodona, la seva explicació «en essència», de la cosmovisió que inclouen les rondalles sumada a la particular d'Alcover, ampliada i sedassada per tots els factors del mossèn, ben coneguts, que ara no cal esmentar. Una cosmovisió que fa comprendre perfectament per què Alcover les estimava tant i, sobretot, per què mallorquines i mallorquins li han professat tanta identificació i hi han projectat —ho diré amb una expressió amb regust antic a l'estil De Sanctis o estètica de Croce— una relació tan intensa d'amor. Té tota la raó Josep Maria Pujol quan, a la ressenya esmentada a la nota 2, amb tots els respectes pel que van significar els Grimm per als alemanys, afirma que «no hi ha cap col·lecció impresa de rondalles populars [*folktales*] [...] que hagi tingut un èxit tan fulminant, profund i perdurable entre el mateix poble del qual foren recollides que l'*Aplec de rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó*» (2000: 130). L'investigador allunyat de l'entorn mallorquí ha de saber que les

Abat Oliba 257. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Universitat de les Illes Balears/Càtedra Alcover-Moll-Villangómez, 2003, p. 701-706. Del primer volum de l'*Aplec* en vaig fer dues ressenyes que complementen la present informació: *Llengua & Literatura* núm. 9 (1998): 473-479, i, més breu, *Serra d'Or* núm. 456 (desembre 1997): 107-108 [971-972]. D'entre les ressenyes que s'han escrit recomano molt especialment (sobretot a investigadors internacionals) la que va escriure en anglès dels dos primers volums Josep Maria Pujol a *Fabula* núm. 41 (2000): 130-134.

⁵ Val a dir que la brillant idea —que Guiscafrè també qualifica, amb raó, d'«idea feliç»— des del punt de vista científic d'incloure la transcripció d'aquests textos a l'edició de l'*Aplec* fou una decisió de l'editor Francesc Moll (fill de l'eximí filòleg Francesc de B. Moll, deixeble i col·laborador d'Antoni M. Alcover).

⁶ «Classificació de les rondalles de Mossèn Alcover: Introducció a llur estudi». Universitat de Barcelona, 1975.

rondalles versionades d'Alcover han adquirit naturalesa pròpia i un lloc principal dins l'imaginari sentimental de mallorquines i mallorquins; un patrimoni que ni els passa pel cap de qüestionar-se i de revisar en termes estrictament sociològics. El segon motiu pel qual va ser un encert rotund la fusió de tesi doctoral (en el seu punt de partença, 1975) i edició de l'*Aplec* (en el d'arribada, 2022) és que pel camí, a la saviesa i tenacitat d'en Grimalt —que són moltíssimes— s'hi sumaren les d'en Jaume Guiscafrè, que actuà de veritable causa eficient de l'edició. Certament l'edició de l'*Aplec* no tindria aquesta excel·lència crítica sense la seva aportació. Si en l'estampació de l'edició hi figura com un agent «col·laborador» és tan sols per una concessió a les maneres gradualistes d'una altra època més que una fotografia perfectament enfocada de la realitat. El professor Grimalt no ha tingut mai inconvenient a reconèixer generosament i públicament —això sí, amb la seva peculiar retòrica d'ecos— que sense en Guiscafrè aquesta edició no existiria o, si més no, no pas amb aquestes característiques ni amb aquests assoliments. Això no treu, és clar, que el professor Guiscafrè se senti, realment, un «col·laborador» privilegiat a l'ombra de l'esponerosa saviesa i *finesse* del mestre, conscient que la seva aportació no hagués pogut lluir sense la tasca mentora del professor Grimalt. Serà de justícia, doncs, que la comunitat científica es refereixi a l'autoria d'aquesta edició sense circumloquis ni complexos com a «edició Grimalt-Guiscafrè».

L'edició està formada per nou volums i, a grans trets, consta d'una introducció (al vol. 1); un cos de rondalles, que ocupa vuit volums sencers, ordenades segons la classificació tipològica internacional (AaTh vol. I-IV, corresponents als tipus 15 fins al 559; i ATU vol. V-IX, corresponents als tipus 560 fins al 1183) (classificació a partir de la qual, òbviament, van apareixent les rondalles a l'índex de cada volum), més un índex de narradors, un de motius i un de tipus (al volum IX, que, de fet, és el que reuneix totes les llegendes).

Cal tenir en compte la posició dels editors respecte de l'adopció de la nova versió de l'índex a partir del vol. v. Afirmen: «Com que, en alguns aspectes, l'Aarne-Thompson era preferible al nou [catàleg, l'ATU], singularment en la descripció, l'anàlisi i la descomposició del tipus en episodis i elements, no és aconsellable considerar-lo prescrit i prescindir-ne, sinó ben al contrari» (vol. v, 2009: 8). I a continuació informen dels canvis de classificació que n'afecten la catalogació. Són els següents (primer la classificació Grimalt-Guiscafrè segons AaTh i a continuació, separats amb el signe >, els nous tipus ATU): «119A*>200C*; 301B>301; 313A>313; 313C>313; 330B>330; 401A>400; 403A>400; 425N>425B; 425P>302; 428>425B; 506>505; 506A>505; 532>314; 533*>404; 552A>552» (vol v, 2009: 8).

Vegem el detall de cada volum. El volum 1 (aparegut el 1996) inclou els tipus AaTh 15-314, és a dir, totes les rondalles d'animals [«Animal Tales»] del corpus (15 tipus que contenen 16 rondalles més 5 de no catalogades), precedides d'unes breus consideracions sobre el subgènere de les d'animals (p. 61-62), i 11 tipus de les meravelloses [«Tales of magic»] (que contenen 14 rondalles), també precedides d'unes breus consideracions sobre el subgènere de les meravelloses (p. 181-185). El volum té una introducció (p. 7-26); la presentació del material (p. 27-30); una bibliografia general (p. 31-36), referida sobretot als aspectes i instruments de catalogació del corpus alcoverià, així com a d'altres aspectes que hi estan específicament vinculats per la relació directa que hi tenen, i la llista completa d'edicions en volum de l'*Aplec* (p. 37-39) i de les traduccions parcials (p. 40-41) aparegudes fins la publicació del volum. S'hi inclouen, molt encertadament, els pròlegs a la primera

i segona edicions (p. 43-57) (aparegudes respectivament el 1896 i el 1914). Aquesta inclusió no està gens exempta d'interès, atès que permet una aproximació a la mentalitat d'Alcover davant de les rondalles, palesa la consciència de perill en què considerava que es trobaven aquests materials («moltes havien perdudes ses colors, i era poqueta la carn que else quedava», p. 50) i es defensa dels dubtes que va expressar Giuseppe Pitrè sobre la procedència oral d'algunes de les seves versions. Alcover va partir sense ombra de dubte de l'oralitat, com era molt freqüent amb els materials folklòrics recollits en aquell moment històric en què cuejaven fortament els tòpics del romanticisme —i, a més, tardà, com fou el català—, sobre l'«ànima del poble», la «saviesa popular», el «tresor dels avis», la «llengua mare dels avantpassats», etc. Amb tot, el seu valor per al folklore *sensu stricto* és, com deia Josep M. Pujol, tan imprescindible com només indicial. En defensa d'Alcover pot afirmar-se que aquests tòpics no eren en absolut elucubracions viscudes rere la taula d'un despatx, sinó que prenién una concreció pràctica i humana molt real per dos motius: primer, pel propi tarannà senzill de l'home que, tot i la seva erudició, mai va deixar d'estimar i reverenciar l'«ànima pagesa» que l'havia fet néixer; i, en segon lloc, perquè la seva capacitat de fer feina de camp —pensem en el filòleg que era en cerca del cabal lèxic de la llengua catalana— va ser sostinguda i intensa durant moltes dècades. Les seves versions, en definitiva, són recreacions conscients —com a acte creatiu, que ell considerava legitimat atès que es feia amb la mateixa llengua amb què es recollien— que normalment assoleixen un altíssim nivell literari. Guiscafrè es refereix a Alcover com l'instituïdor del cànon rondallístic; s'entén: d'un cert sentit de «corpus» per al gran públic, que durant més de cent anys les ha fruïdes amb passió, i d'un cert «patró» d'allò que és una rondalla, per més literaturitzada que en sigui la versió. I no cal dir, com imaginarà segurament l'estudiós internacional que conegui aquestes circumstàncies d'Alcover i el seu *Aplec*, que les seves versions han generat processos folklòrics de reactualització, segurament d'una manera no gaire diferent, *mutatis mutandis*, de com Marc Soriano explica que succeí el mateix fenomen amb les versions literàries de Perrault;⁷ o com va succeir també, per descomptat, amb les versions dels Grimm, «canòniques i modèliques» per a tants i tants folkloristes d'Europa que els van emular amb les seves intencions (a Catalunya Maspons i Labrós potser n'és el millor exemple), i per a tants i tants d'europaus que se les van contar després de llegir-les.

Encara dins el primer volum cal referir-se al contingut de la «Introducció», que presenta de manera sintètica i precisa els aspectes següents: com va néixer aquesta edició (la primera espurna fou l'any 1962 arran de la lectura d'*Un home de combat* (Mossèn Alcover), de Francesc de B. Moll); la gènesi de l'*Aplec* (a l'inici hi hagué Josep Miralles i Sbert, amic i condeixeble d'Alcover, i futur arquebisbe de Mallorca, que «l'ànimà a valer-se de la llengua del poble que volia retratar per donar forma a aquelles narracions», p. 10); la qüestió de la censura moral (que Alcover certament exercí en la tria i en els moments més «inconvenients» dels materials que decidí publicar, segons l'expressió del mateix Alcover); la classificació de les rondalles (que, ja s'ha comentat, segueix la classificació AaTh i posteriorment l'ATU, però prestant també una gran atenció al *Motif-Index of Folk-Literature* de Thompson); la

⁷ Vegeu Marc SORIANO: *Les Contes de Perrault. Culture savante et traditions populaires*. París: Gallimard, 1996.

valoració de l'*Aplec* (que és ponderat com a obra literària i com a document folk-lòric); els objectius d'aquesta edició (adreçada als «lectors cultes, no especialistes, disposats a veure en l'*Aplec* d'Alcover un clàssic de la literatura catalana», p. 24; als «especialistes», pensant en els quals s'han «presentat els textos, els de l'*Aplec* i els de les Llibretes [on Alcover registrava els seus apunts presos de la font oral], ordenats i catalogats segons la catalogació AaTh [i, a partir del cinquè volum, ATU] i amb la indicació dels motius segons el *Motif-Index*», p. 24); sobre les il·lustracions (que, amb un cert aire de tribut i de nostàlgia bibliogràfica, es prenen de les edicions anteriors, fetes pels germans Francesc de B. i Josep Moll i per Pere Prat i Ubach —totes són tintes estampades en blanc i negre—, i es fan presents de manera sempre oportuna i en un equilibri escaient), i, finalment, com pot manejar aquesta edició el lector no especialista.

A l'apartat de «Presentació del material» s'hi exposa la manera com es presenta cada rondalla, que, per ordre, sempre es fa de la manera següent:

1. Encapçalament amb el tipus i, a continuació, el títol de la versió.
2. El text de la rondalla adscrita al tipus. Eventualment, entre el títol i el text hi ha un davantal que fa d'introducció més concreta a la rondalla, sempre amb contingut molt ajustat i on solen aparèixer, en els tipus més divulgats arreu del món, els paral·lelismes i referències que facin al cas, però considerats des del punt de vista dels continguts, fonts temàtiques, etc., més que no pas des del punt de vista tipològic (aquesta qüestió específica es tracta en l'apartat final de cada rondalla). En aquest apartat hi són habituals les referències a Homer i altres fonts gregues i llatines, a fonts bíbliques, a *Calila i Dimna*, a *Les mil i una nits*, etc., com també a diverses mitologies en què alguns episodis rondallístics poden ser connectats. De manera discreta, però molt solvent, aquest apartat és en part deutor de tots els coneixements acumulats en la perspectiva d'aquella època allunyada en què la rondallística internacional, la *Märchenforschung* clàssica, a l'ombra del que havien estat els estudis sobre mitologia, es plantejava l'origen de les rondalles i la problemàtica de les difusions. Els recateigs que s'hi insinuen sempre resulten suggeridors, sorprenents i, a vegades, inclús fascinants; mai gratuïts o purament especulatiu.
3. La llista d'edicions de la rondalla i, si n'hi ha, de traduccions, totes ordenades cronològicament. S'hi indica, en negreta a la crida de l'ítem, la darrera edició controlada en vida per Alcover, que és la que s'ha pres sistemàticament com a text de base de cada rondalla, amb només quatre excepcions perfectament justificades i sense rellevància crítica.
4. Transcripció de les anotacions corresponents a la rondalla, extretes de les sis llibretes en què Alcover registrava el material que arplegava de la font oral (o fonts, atès que sovint en disposava de diverses). Val a dir que aquesta transcripció, clarament adreçada als especialistes, és d'un altíssim valor científic per a l'estudi de cada rondalla. Permet visualitzar a la perfecció els processos redaccionals d'Alcover i, sobretot, posa a disposició unes fonts (el *documentum medium* entre la versió oral i la confegida literàriament, com ja hem esmentat més amunt) que permeten aproximar-nos molt als continguts de l'oralitat, al moment en què es produïa el veritable acte de folklore. A més, tal com va explicar una vegada en Josep A. Grimalt, la decisió de publicar aquests materials íntegrament estalviava l'opció feixuga,

si no impossible, d'un aparat de variants convencional com el de les edicions crítiques habituals, la qual cosa no treu que, precisament perquè apareixen amb el seu màxim valor (completes) i permeten contrastar amb la màxima facilitat les anotacions i el text, aquestes transcripcions no actuen, de fet, com a veritable aparat crític. Quelcom molt rar en les edicions de materials folklòrics i d'un altíssim valor. Perquè l'especialista se'n faci perfectament càrrec, potser valdrà la pena indicar que a l'*Index of Catalan Folktales* de Carme Oriol i Josep M. Pujol⁸ es classifiquen sistemàticament aquests materials: dins l'epígraf «Versions written by A. M. Alcover», les redactades i publicades per Alcover, i simplement com a «Notebook [seguit del número de llibreta]», l'anotació corresponent (en podia disposar de més d'una), que també és classificada dins el tipus i que adquireix, així, valor de document folklòric. Comptant les anotacions de cada rondalla, doncs, el nombre que aconsegueix de fer-ne emergir i de classificar tipològicament es multiplica notablement (aproximadament, ja s'ha dit, són uns 560 documents!, 420 de les rondalles —vol. I-VIII— i 140 de les llegendes —vol. IX).

5. Notes crítiques, comparacions i comentaris. Aquest apartat inclou tot el que fa referència a la definició tipològica de la rondalla (variants, seqüències, etc.), paral·lelismes comparatius amb d'altres versions (tant si provenen del domini etnopoètic català com si provenen d'altres dominis lingüístics), discussions sobre dubtes tipològics (de manera freqüent en contrastació amb d'altres catàlegs com ara el Delarue-Tenèze), etc.
6. Dins del mateix apartat de les notes crítiques apareix, en darrer lloc, la seqüència de motius presents a cada rondalla, disposats en el mateix ordre que hi apareixen, sempre que això és possible.

Això és, doncs, tot el que s'ofereix de cada rondalla en aquesta edició. Com es pot veure, la informació que es proporciona —al marge de la fiabilitat textual— és moltíssima i molt valuosa. Per això s'ha esmentat més amunt que tota l'edició, al capdavant, ofereix molt més que la mera suma de les seves parts; ofereix una inserció completa i coherent de les rondalles d'Alcover, de totes i cadascuna, dins la panoràmica global de la rondallística, i una plasmació d'aquella cosmovisió que roman en els estrats profunds de cada rondalla —de totes en conjunt— i la configura com a obra creativa etnopoètica en la seva superfície verbal.

El volum II (aparegut el 1998) inclou els tipus AaTh 325-413, és a dir, la continuació de les rondalles meravelloses (18 tipus que contenen 21 rondalles). Precedeixen el cos de les rondalles una addenda bibliogràfica i una fe d'errades del volum I.

El volum III (aparegut el 2001) inclou els tipus AaTh 425-503, és a dir, més rondalles meravelloses (16 tipus que contenen 23 rondalles, una de les quals correspon a una de les anotacions però sense versió alcoveriana posterior). Precedeix el cos de les rondalles una addenda bibliogràfica i, després de l'índex, es tanca el volum amb una fe d'errades del tom anterior. És remarcable la «Introducció al cicle "Psique" (AaTh 425-428)» (p. 11-26), present dins el corpus alcoverià amb 6 tipus

⁸ Carme ORIOL; Josep M. PUJOL: *Index of Catalan Folktales*. Folklore Fellows' Communications 294. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia, 2008.

i subtipus, que inclouen 11 rondalles. Aquesta introducció incorpora una detallada descripció argumental del cicle, feta des de la perspectiva dels seus elements funcionals; diverses consideracions relatives a la narració d'Apuleu, a l'eventual rerefons mitològic del cicle, al seu rerefons filosòfic, a la seva interpretació cristiana i a les seves interpretacions psicoanalítiques, i unes breus referències a algunes de les moltíssimes versions literàries que ha tingut la història de Psique i Cupido. Dins d'aquesta introducció, però en apartat diferenciat (p. 19-26), s'hi plantegen consideracions i discussions específiques en relació amb les complexes qüestions tipològiques del cicle. Per bé que la vigència i interès d'aquestes consideracions és indiscutible, cal tenir present que són fetes tenint en compte la subclassificació tipològica del catàleg AaTh i no pas la més simplificada catalogació que ha fet l'ATU d'aquest notable cicle (especialment en relació amb els subtipus del 425). Amb tot, cal insistir que això no lleva potència a aquesta succinta però molt eficient presentació, que és responsabilitat exclusiva del professor Grimalt.

El volum IV (aparegut el 2006) inclou els tipus AaTh 506-559, és a dir, la continuació de les rondalles meravelloses (17 tipus que contenen 22 rondalles). El volum té una addenda bibliogràfica que precedeix el cos de les rondalles i una fe d'errades del volum III que antecedeix l'índex.

Cal destacar que, tal com s'ha fet en relació amb el cicle de Psique i Cupido, en aquest volum, encara que més breument (p. 187-189), s'hi fa una «Introducció al cicle “Turandot”» (la denominació, admet Grimalt, és «convencional»), o sigui, al que es defineix com cicle de «la princesa que rebutja el pretendent». La introducció es presenta precedint el tipus 513, que tal vegada és el que disposa dels trets més definitoris, però es refereix als altres quatre tipus de l'*Aplec* implicats en aquest cicle (513A amb la rondalla «En Joanet i es set missatges»; 513B amb la rondalla «En Joanet i sa barca que caminava per terra i per mar»; 851 amb la rondalla «En Pere Tort», i 857 amb la rondalla «Ses sabates de pell de poi»), que, això no obstant, són ubicats en el volum que els correspon segons la seva classificació tipològica.

El volum V (aparegut el 2009) inclou els tipus ATU 560-650A, és a dir, la continuació de les rondalles meravelloses (10 tipus que inclouen 17 rondalles). El volum té una addenda bibliogràfica que precedeix el cos de les rondalles i una fe d'errades del volum IV que antecedeix l'índex. A l'addenda s'adverteix de l'adopció, a partir d'aquest volum, de l'ATU.

El volum VI (aparegut el 2013) inclou els tipus ATU 653-827, és a dir, la continuació de les rondalles meravelloses fins al seu acabament (17 tipus que inclouen 25 rondalles més 1 de no catalogada) i totes les rondalles religioses [«Religious Tales»] del corpus (13 tipus que contenen 14 rondalles —una de les quals és identificada en una de les anotacions però sense versió alcoveriana posterior— més 1 de no catalogada), precedides d'unes breus consideracions sobre el subgènere de les religioses (p. 341-342). El volum té una addenda bibliogràfica que precedeix el cos de les rondalles i una fe d'errades del volum IV que antecedeix l'índex.

El volum VII (aparegut el 2017) inclou els tipus ATU 850-999, és a dir, totes les rondalles humanes [«Realistic Tales (Novelle)»] del corpus (35 tipus que contenen 39 rondalles més 2 de no catalogades), precedides d'una brevíssima consideració sobre el subgènere de les humanes (p. 9). El volum té una addenda bibliogràfica que precedeix el cos de les rondalles i una fe d'errades del volum VI que antecedeix l'índex.

El volum VIII (aparegut el 2019) inclou els tipus ATU 1000-2040, és a dir, totes les rondalles del gegant estúpid [«Tales of the Stupid Ogre (Giant, Devil)»] del corpus (5 tipus que contenen 5 rondalles), precedides d'una brevíssima consideració sobre el subgènere de les rondalles del gegant estúpid (p. 9); tots els coverbos i anècdotes [«Anecdotes and Jokes»] del corpus (45 tipus que contenen 57 rondalles més 7 de no catalogades i 7 més que corresponen a anotacions no aprofitades per Alcover per a redactar-ne cap versió), precedides d'unes consideracions sobre el subgènere dels coverbos i anècdotes (p. 99-102), i totes les rondalles formulístiques [«Formula Tales»] del corpus (8 tipus que contenen 9 rondalles), precedides d'una brevíssima consideració sobre el subgènere de les rondalles formulístiques (p. 581). El volum té una addenda bibliogràfica que precedeix el cos de les rondalles i una fe d'errades del volum VII que antecedeix l'índex.

El volum IX (aparegut el 2022), el que culmina aquesta edició de tot el corpus complet de l'*Aplec*, inclou principalment els textos del corpus que responen al gènere llegenda (en general tenen una extensió molt més breu que les versions de rondalles), segons el criteri distintiu següent:

La rondalla conta fets imaginaris i com a tals els presenta; la llegenda conta fets presentats com a reals. La tècnica més usada de mostrar-los així consisteix a vincular-los amb un element considerat real, sia perquè és conegut, com ara un accident geogràfic, un monument, un edifici, sia perquè és un personatge o un esdeveniment històric. Allò que compta no és que l'element sia efectivament verídic, sinó cregut (vol. IX, 2022: 7).

En sentit estricte, però, no tot el material respon exactament al gènere llegenda, sinó que també hi trobem altres materials propers i afins al gènere sense que hi coincideixin exactament: creences, supersticions, interpretacions de fets naturals, relats etiològics, etc. (per bé que en aquesta ressenya, per estalvi, en direm genèricament *llegendes*). El material llegendari que hi ha, doncs, és classificat de la manera següent (els títols d'aquests apartats es corresponen literalment amb els epígrafs de l'índex, provinents al seu torn dels que els adjudicà Alcover):

1. Ecos de la vida de Jesús, Maria i Josep: 18 llegendes amb presència de 4 tipus ATU (750E, 753, 221 i 777) i, eventualment, un tipus AaTh (717*), que l'ATU ha refós dins el 713.
2. Ressonàncies de l'Antic Testament: 17 llegendes amb presència de 2 tipus ATU (773 i 758).
3. En Tià de Sa Real: veritable exemple de cicle llegendístic mallorquí *par excellence*, entorn del glosador manacorí Sebastià Gelabert «Tià de Sa Real» (1715-1768). Format per 31 llegendes més 1 anotació procedent de les llibretes, no versionada per Alcover, amb presència de 2 tipus ATU (1832* i 752A).
4. El rei En Jaume dins la vida del poble mallorquí: 16 llegendes sense cap presència de tipus ATU ni AaTh.
5. Sant Vicenç Ferrer dins la memòria del poble mallorquí: 14 llegendes més 1 anotació procedent de les llibretes, no versionada per Alcover, amb presència d'1 tipus ATU (827).
6. Bruixes, bruixots i follet: 25 llegendes més 4 anotacions procedents de les llibretes, no versionades per Alcover, amb presència d'1 tipus ATU (503).
7. Encantaments, tresors, gegants, negrets i por: 21 llegendes amb presència d'1 tipus ATU (1183).

8. El dimoni atabacat: 2 llegendes sense cap presència de tipus ATU ni AaTh.
9. Llegendes i supersticions: 34 llegendes sense cap presència de tipus ATU ni AaTh.
10. Sa Llapassa n'és bon lloc, emperò n'és moratiu: 2 llegendes sense cap presència de tipus ATU ni AaTh.

Resten finalment deu llegendes exemptes d'ubicació temàtica o de cicle, com ara «Es comte Mal», que és una de les llegendes més populars a les terres mallorquines.

El volum es tanca amb tres adminicles del tot imprescindibles per al maneig fàcil i solvent de tot el corpus: els índexs de narradors, de motius i de tipus. L'índex de narradors (p. 337-356) «aplega la relació de narradors que varen proporcionar a Alcover els textos orals a partir dels quals va elaborar les versions que constitueixen l'Aplec» (p. 337) i s'hi consignen el malnom, el grau de parentiu o amiatat amb Alcover, quan existia, i la relativa a la caracterització social de cadascun, si és rellevant. L'índex de motius (p. 357-449) conté, dins cada ítem, el tipus on es fa present i la rondalla o rondalles en què el motiu apareix. L'índex de tipus (p. 451-461) conté tots els tipus documentats dins l'Aplec seguits de la versió o versions que s'hi corresponen i, entre claudàtors, el volum en què apareix.

Fins aquí la descripció del corpus. Una edició d'aquestes característiques requereix curadors excepcionals. A Josep A. Grimalt, l'ànima del projecte, li nasqué la dèria d'aquesta edició l'any 1962, tal com s'ha esmentat més amunt; però en realitat l'amor a les rondalles d'Alcover —la passió, més aviat convindria dir-ne— li nasqué quan era un al·lot de curta edat i llarg d'enteniment que, en lloc de jugar amb una bimba a qualsevol plaça, preferia estar-se a la biblioteca pública de Felanitx delectant-se amb la lectura de les rondalles de mossèn Alcover. Costa poc d'imaginar com li deurién espurnejar els ulls perquè això, al cap d'una vida sencera, encara li dura. Pel camí en va fer una tesi doctoral que consistí a estudiar totes les rondalles del corpus i catalogar-les segons el sistema Aarne-Thompson. Té l'enorme mèrit d'haver estat el primer catalogador de rondalles als Països Catalans⁹ i d'haver-ho fet amb una gran competència. No cal dir que l'edició que ara presentem completa és l'hereva directa de tot aquest treball. L'atenció sistemàticament prestada a la justificació de l'adscripció a un tipus, sempre que aquesta admetés discussió o matisos, demostra a bastament el rigor amb què s'ha fet l'edició, cosa que l'especialista agrairà especialment. Grimalt ha esdevingut l'indiscutible coneixedor màxim, conjuntament amb Guiscafrè, de l'Aplec de Rondalles Mallorquines d'En Jordi d'es Racó i de la figura d'Alcover.¹⁰

⁹Tanmateix, cal aclarir que un corpus extensíssim de rondalles catalanes recollides a Catalunya per Joan AMADES: *Folklore de Catalunya. Rondallística (Rondalles-Tradicions-Llegendes)*. Biblioteca Perenne. Barcelona: Selecta, 1950, ja havia estat catalogat parcialment (amb errors, en bona part deguts al fet que treballà amb resums traduïts) per Walter ANDERSON, «Eine katalanische Märchensammlung». *Schweizerisches Archiv für Volkskunde* 50 (1954): 57-63.

¹⁰Una mostra important d'alguns dels seus treballs de referència sobre les rondalles alcoverianes ha estat aplegada al volum Josep A. GRIMALT: *Entre l'oralitat i l'escriptura*. Edició a cura de Jaume GUISCAFRÈ i Natàlia HENDRIKS. Biblioteca Miquel dels Sants Oliver 58. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Edicions UIB/Ajuntament de Felanitx, 2022.

Amb tot, aquests no són els únics mèrits de Grimalt en relació amb l'*Aplec*. L'altre gran mèrit fou haver copsat, amb l'elegància intel·lectual i la llestesa pregonna que el caracteritzen, el paper que hauria de tenir en tot plegat el seu deixeble Jaume Guiscafrè, que adjuntà al projecte convenciment, tenacitat i robustesa intel·lectual amb els seus coneixements sobre folklore i amb el seu caràcter sobri de pedra picada. Un tàndem, el de Grimalt-Guiscafrè, que esdevingué imbatible i que els investigadors no podem agrair mai prou. El resultat és una *editio maior* definitiva que fecundarà els estudis alcoverians i els folklòrics per a moltes dècades.

I *last but not least*, un esment als colofons dels volums, que els editors van encomanar de redactar, a partir del volum quart, a Gabriel de la S. T. Sampol, perquè són pura exquisidesa.¹¹ Amb la seva referència al Santoral cristià (deu inexhaurible de folklore arreu del món on s'ha fet present aquesta religió) i a efemèrides literàries i del folklore internacional, sembla intuir-se una amagada pretensió que sens dubte deu abellir molt a les delicades ments dels dos curadors: la connexió de l'*Aplec* mallorquí i català amb els mateixos batecs de la literatura forana i la inserció de les rondalles i llegendes dins el panorama de la Cultura mundial. Donar-los les gràcies per aquests vint-i-sis anys de treballs d'edició, més els precedents, i pels seus resultats objectius, és —creieu-me— quedar-se molt curt.

¹¹ Els colofons dels volums I i II són de l'editorial mateixa i els volums III i VII no en tenen.